

LANDSKAPSPLANERING

Prästlönetillgångar i Västerås stift



Senast uppdaterad:

2025-03-25

Inledning

Landskapsplanen är ett underlag vid val av skogsskötsel- och naturvårdsåtgärder för att bevara och förstärka den biologiska mångfalden.

Vid all skoglig planering krävs ständiga avvägningar och prioriteringar mellan olika miljövärden, sociala värden och ekonomiska värden. För att dessa avvägningar ska kunna genomföras på ett effektivt sätt arbetar vi med en stor verktygslåda av olika hjälpmedel. Dessa hjälpmedel finns i bland annat form av information i beståndsregister, information på kartor i GIS systemen och i form av våra medarbetarbetares lokalkännedom.

Prästlönetillgångars markinnehav är spritt inom hela Västerås stift som omfattar landskapen Västmanland och Dalarna. Markinnehavet är fördelat på över 200 olika enheter/skiften. Medelareal produktiv skogsmark per skifte är på strax över 200 ha.

Landskapsplanen är ett verktyg som hjälper oss att lyfta blicken och se olika värden i ett större perspektiv så att vi kan ta ett helhetsgrepp på naturvärden i ett landskap trots att varje enskilt skifte endast utgör en liten del i landskapet.

Detta dokument är en sammanfattning av arbete med att landskapsanpassa naturvården. I praktiken finns all information tillgänglig i beståndsregistret och all information som behövs för att fatta operativa beslut utifrån naturvärden i ett landskapsperspektiv finns beskrivna i registret på antingen beskrivningsenhetsnivå eller skiftesnivå. Det finns även information att tillgå på skogskartan i form av olika naturvårdesskikt som berättar vilka eventuella naturvärden som finns på och i anslutning till skiftena och som vi kan behöva ta hänsyn till vid skoglig planering.

Detta dokumentets syfte är att ge en översiktlig bakgrundsbeskrivning av arbetet med landskapsanpassning för förvaltningens personal. Syftet är också att på ett ställe samla de krav som enligt certifieringen ska finnas tillgänglig för allmänheten. Detta är alltså även en offentlig sammanställning vilket är förklaringen till en hel del översiktlig information och statistik.

Övrig offentlig dokumentation finns tillgänglig på hemsidorna: www.vasterasstift.nu
<https://www.skogsindustrierna.se/hallbarhet/skogsbruk/frivilligt-avsatt-skog/karta/>

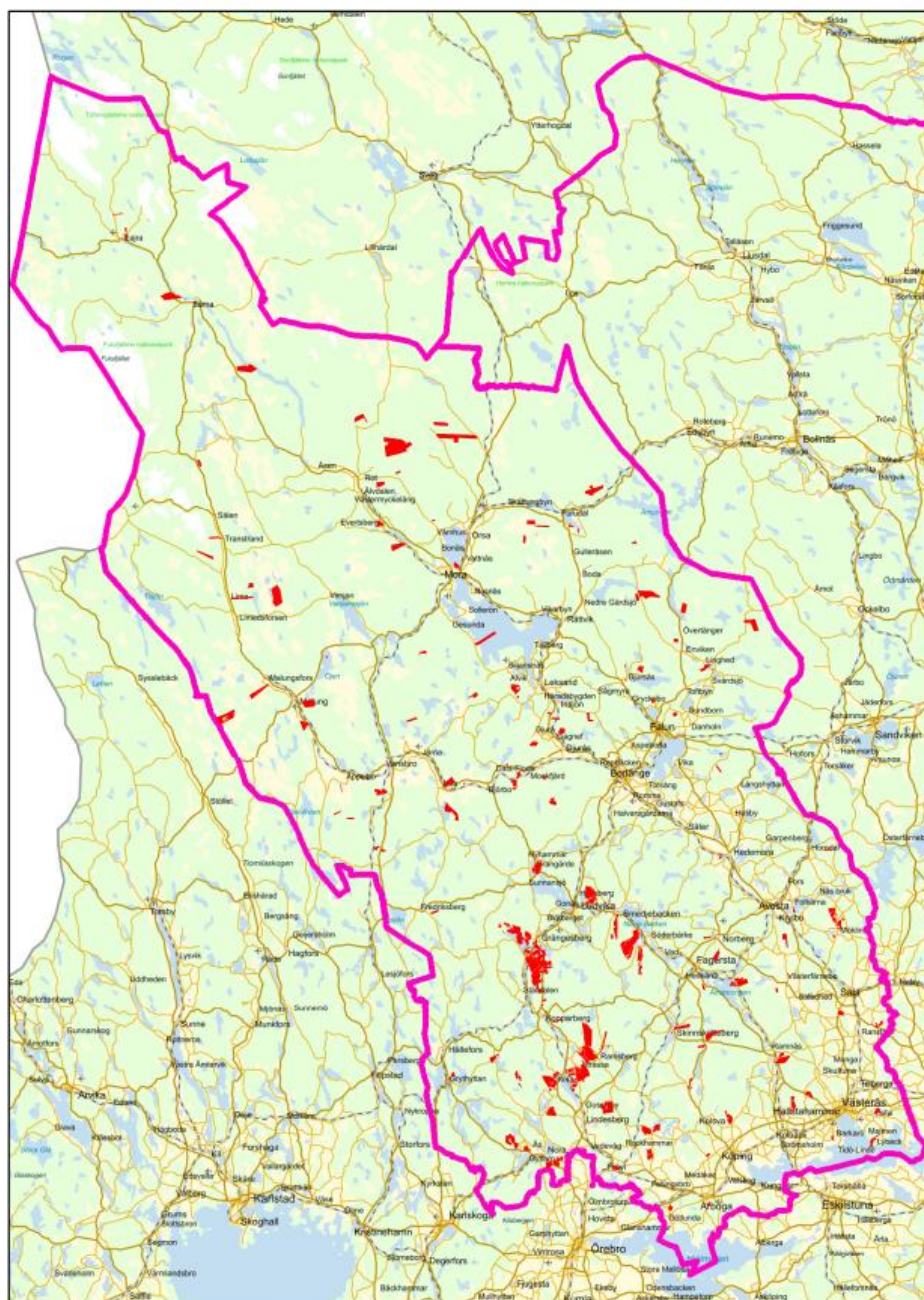
Prästlönetillgångar i Västerås Stift i siffror och på karta

Arealer, HA		Naturvårdsarealer, HA	
Total markareal	51 402	Frivilliga avsättningar	4745
Produktiv skogsmark	44 378	Varav kyrkoreservat	191
Brukad skogsmark	39 634	Varav naturreservat	316
Impediment	5381	Varav nyckelbiotoper	867
Åker och betesmark	259	Avsatt areal i %	10,7% (*10,5%)
Övrig mark	1368		

Tabell 1. Arealuppgifter för PLT. *Efter avdrag där ekonomisk ersättning för reservatsbildning erhållits.

Svenska kyrkan 

2025-02-25



Figur 1. Karta över stiftet och PLTs markinnehav. Markerna finns utspridda från Arboga i söder till Idre i norr.

Översiktliga skogsdata per naturgeografiskt landskap

PLTs mycket splittrade skogsinnehav gör att det inte är fullt så relevant att arbeta med ekologiska landskap (i storleken 5 000- 50 000 ha) i landskapsplanering på det sätt som de flesta stora markägare gör med samlade skogsinnehav. PLTs innehav utgör vanligen bara någon enstaka procent av det totala markinnehavet i ett landskap då PLTs 44 378 ha produktiva skogsmark finns fördelat över hela stiftet som omfattar ca 4 miljoner ha.

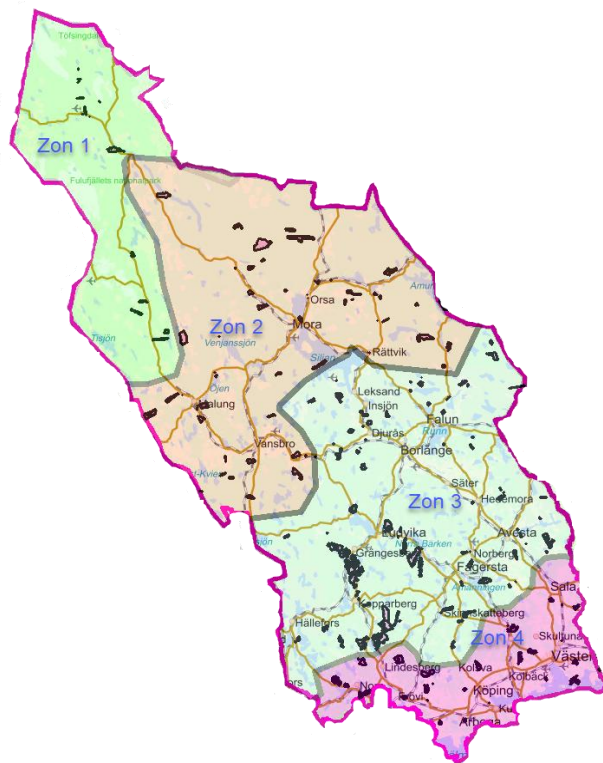
Innehavet kan emellertid, i naturvärdessammanhang inte ses som en enda enhet då stiftet är stort och naturtyperna varierar med allt från ädellövsrika skogslundar vid Mälaren till fjällnära skog vid foten av Städdjan i Idre.

Ekologisk landskapsplanering syftar till att prioritera och planera naturvårdssatsningar utifrån landskapets förutsättningar och behov med ett effektivare och mer ändamålsenligt naturvårdsarbete som mål.

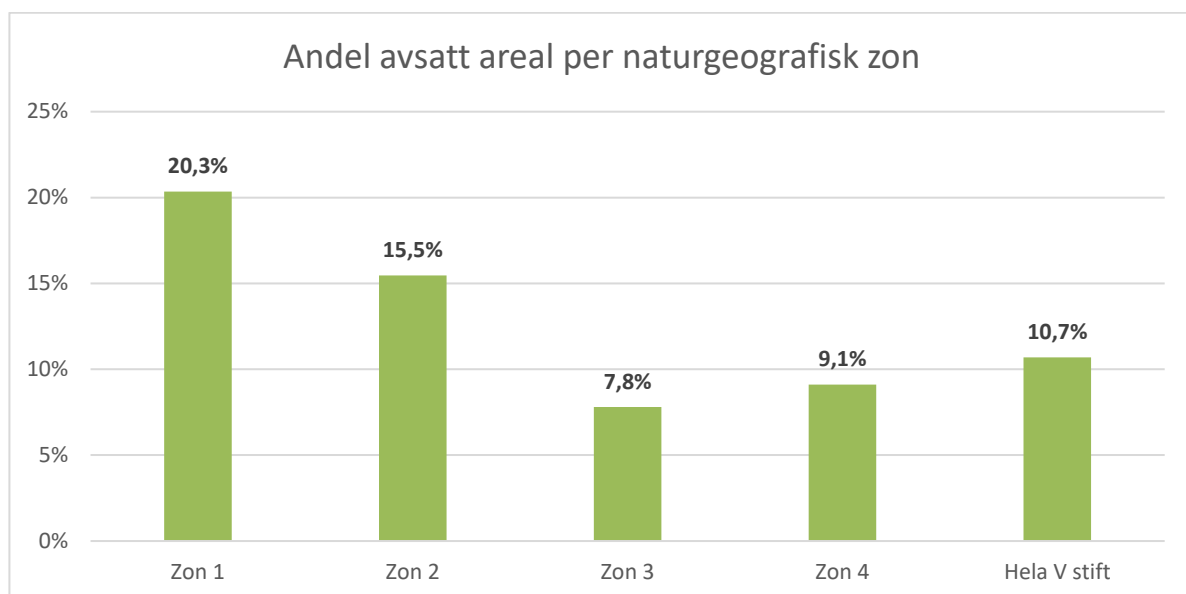
Som underlag för analyser och datainsamling av skogstillståndet använder vi en zonindelning enligt naturgeografisk modell. Västerås stift delade redan år 2000 in markinnehavet i dessa landskap för arbetet med identifiering av områden för frivillig avsättning enligt certifieringen. Standarden kräver att minst 10 % av skogsmarksarealen skall undantas från andra åtgärder än skötsel påkallad för att bevara och främja biotopens naturliga eller hävdvibetingade biologiska mångfald. Dessa kallas frivilliga avsättningar.

Landskapen, eller zonerna, är fyra till antalet och grundar sig på Hugo Sjörs växtgeografiska zonindelning samt en äldre naturvårdsanalys av dåvarande Skogsvårdsstyrelsen.

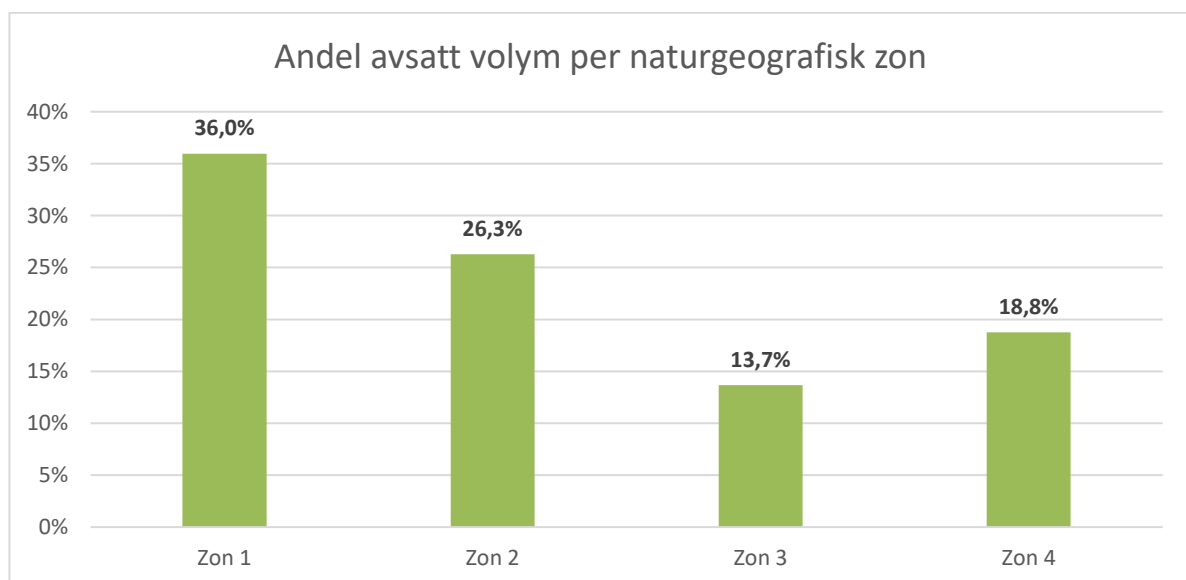
Zon 4 är den sydligaste zonen vars norra gräns sammanfaller med Limes Norrlandicus som utgör nordgränsen för den sydsvenska barrskogsregionen. Zon 3 sträcker sig från Limes upp till mellersta Dalarna. Zon 2 omfattar västra och norra Dalarna upp till Zon 1 som utgör de höglänta fjällnära församlingarna Lima, Transtrand, Särna och Idre. Mycket av den statistik som presenterades på nästkommande sidor är uppdelad i dessa fyra olika zoner.



Figur 2. Karta över stiftet indelat i fyra naturgeografiska zoner.

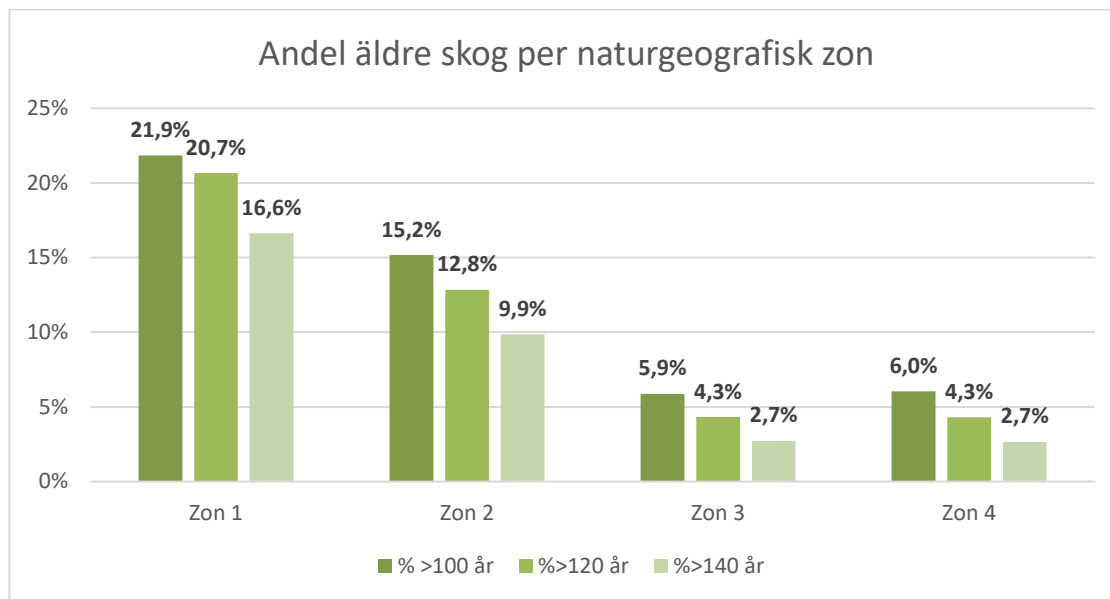


Figur 3. Fördelning av frivilligt avsatt areal per naturgeografisk zon.



Figur 4. Fördelningen av frivilligt avsatt volym per naturgeografisk zon.

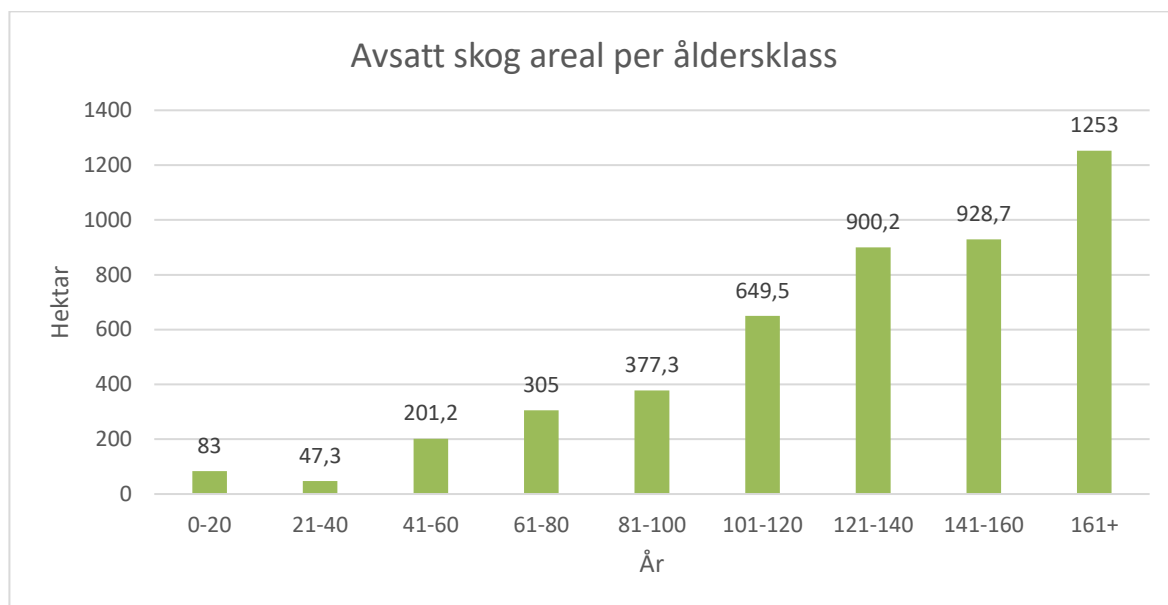
Prästlönetillgångar har totalt 10,5% av den produktiva skogsmarksarealen frivilligt avsatt, 10,7% medräknat ägda reservat där ekonomisk ersättning erhållits. Procentuellt sett finns det mer avsättningar i zon 1 och 2 som ligger längre norr ut.



Figur 5. Beskrivning av hur arealen äldre skog är fördelad mellan de naturgeografiska zonerna i procent av den produktiva skogsmarksarealen i varje zon.

Den absoluta majoriteten av den äldre skogen är naturvårdsklassad. I zonerna 3 och 4 finns det mer avsatt skog än gammal skog vilket innebär att andelen äldre skog ökar kontinuerligt i dessa landskap med tiden. I zon 1 och 2 kommer andelen äldre skog också öka men i mindre omfattning. Statistiken över äldre skog rör endast hela beskrivningsenheter. Därutöver tillkommer de ca 10,8% av skogen som lämnas som hänsynsytor vid skogsbruksåtgärder och som både är och kommer att bli gamla med tiden liksom alla enskilda träd, utanför hänsynsytor, som lämnas på produktionsytorna. Det finns också stora arealer med gammal skog på mark som bedöms vara impediment, dvs. lågproduktiv mark som inte brukas och som inte heller medräknas i naturvårdsstatistiken.

Arealen frivilliga avsättningar har ökat kontinuerligt sedan slutet på 90-talet då målklassning infördes på PLTs skogar.



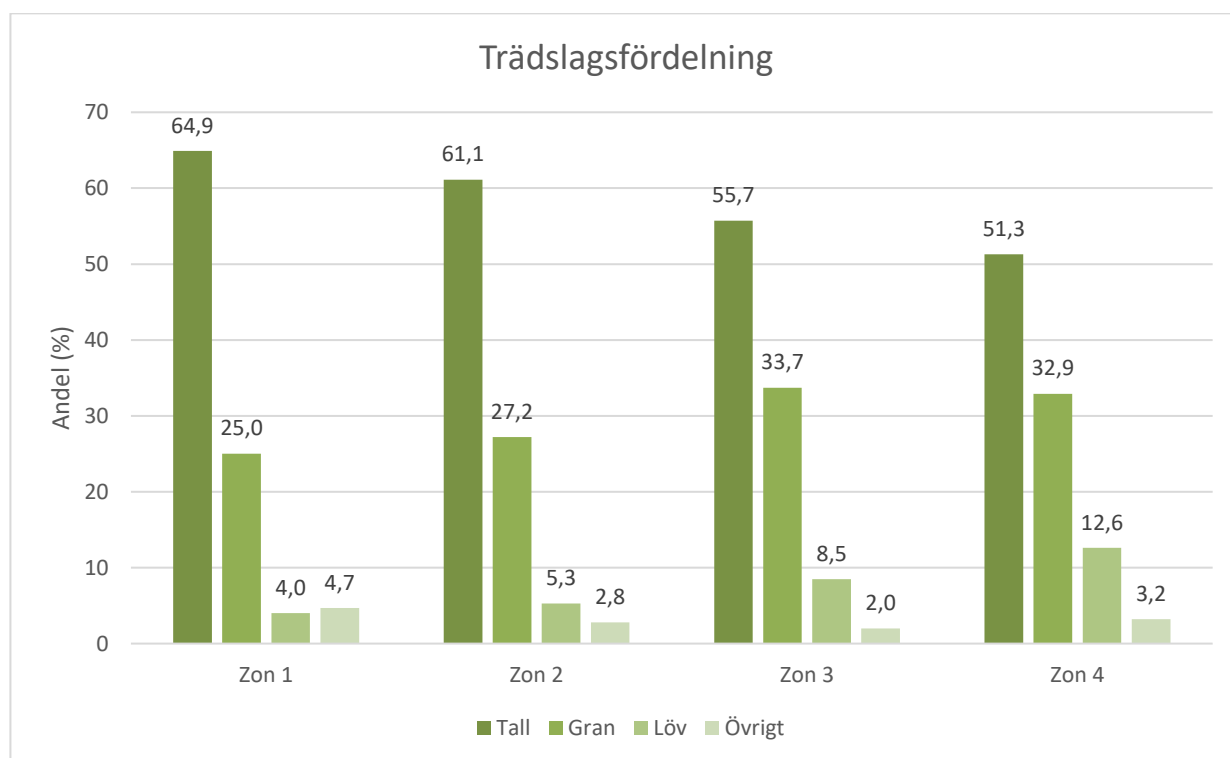
Figur 6. Åldersklassfördelningen på frivilligt avsatt skog.

Avsatt skog i åldersklasserna upp till 40 år består till stor del av mark där skogen har dött efter till exempel brand eller där barrskog avverkats för återskapande av lövskog i till exempel vitryggsområde. Det finns också mindre arealer med omställningsmarker och restaureringsskogar. En del av arealen är också avsättningar med gammal skog där beståndsuppgifter (och åldersuppgifter) försvunnit vid, till exempel kartredigering och dessa ska inventeras och taxeras så att korrekta beståndsuppgifter erhålls.

Trädslagsfördelning

Prästlönetillgångarnas skog består till övervägande del av tallskog men ju längre söderut i stiftet vi kommer ju mer ökar gran och lövandelen. Fördelningen mellan gran och tallskog speglar väl de naturgivna förutsättningarna och det är viktigt i ett ståndortsanpassat skogsbruk att skogen förnygras med rätt trädslag på rätt plats. Oftast ersätts tallskog med tall och granskog med gran även om vi inom bergslagsregionen, framför allt inom zon 3, har många marker på en mellanbonitet där båda trädslagen passar bra. Här finns goda förutsättningar för fina barrblandskogar.

Enligt nuvarande certifiering-standard (6.6.6) ska 10% av de härskande eller medhärskande stammarna utgöras av lövträd efter varje åtgärd. Fram tills ett par år sedan var kravet endast 5% i zon 1,2 och 3. Denna förändring kommer att driva upp lövträdsandelen över tid, då nyetablerade bestånd sköts efter de nya förutsättningarna.



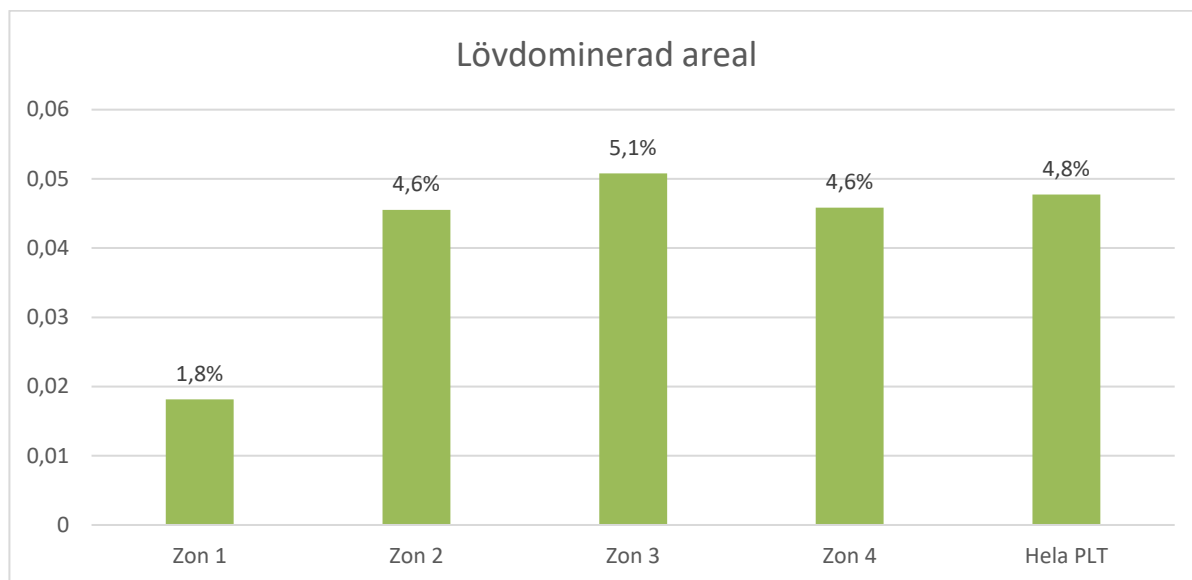
Figur 7. Trädslagsfördelning per naturgeografisk zon. Med löv avses alla lövträdsdrag men björk, asp och al utgör den absoluta majoriteten.

Lövträdsandelen är låg inom stiftet vilket till stor del kan förklaras med att lövträd inte var prioriterade i skogsbruket under stora delar av 1900-talet och att ibland bekämpades. Idag ökar lövträdsinblandningen sakta men säkert på PLTs marker och vi eftersträvar alltid en tillfredställande lövinblandning i de brukade barrskogsbestånden.

Enligt certifieringsrapporten för 2024 domineras 510 ha av främmande trädslag, oftast contorta. Senaste gången ett bestånd förnygrats med ett främmande trädslag var 2011.

Lövdominerad areal

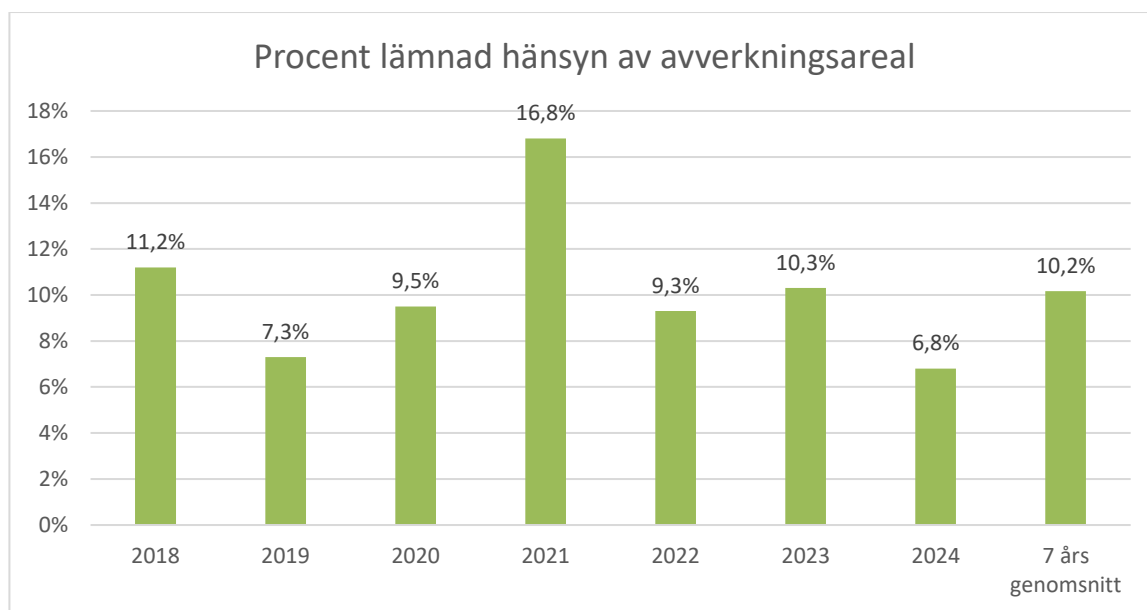
Ett krav från certifieringen (6.8.5) är att vi ska ha 5% lövdominerade bestånd på våra friska och fuktiga marker. Norr om limes norrlandicus får areal inom avsättningar medräknas men ej söder om denna linje. För vår del betyder det att NO- och NS-bestånd ej får medräknas inom zon 4. Utifrån dessa förutsättningar har vi 4,8% som är lövdominerat enligt certifierings-kravet. Att höja denna procentsats till 5 är en pågående process där vi löpande identifierar redan lövdominerade bestånd och korregerar i registren samt planerar framtida lövbestånd på lämpliga marker.



Figur 8. Lövdominerad areal per naturgeografisk zon. Definieras som arealandelen frisk/fuktig mark som utgörs av bestånd där minst 50 % av volymen består av lövträd. Notera att avsättningar inom zon 4 inte får räknas med enligt certifierings-standarderna eftersom de ligger söder om limes norrlandicus.

Naturhänsyn på brukad skogsmark

I medeltal, räknat på de senaste sex årens slutavverkningar lämnas 10,6% av slutavverkningsarealen som figurlagd naturvårdshänsyn. Mindre trädgrupper, enskilda träd, ytterligare hänsyn lämnad av entreprenörerna med mera ingår ej i sammanställningen. Enligt nuvarande certifierings-standard krävs det att man lämnar 10 träd per hektar, om det är större avverkningsarealer (>4ha söder och >10 norr om limes norrlandicus) så får inte träd i hänsynskrävande biotoper och kantzoner räknas med. I större avverkningar kommer det alltså bli mera hänsyn i form av lämnade träd som inte syns i statistiken i figur 9.



Figur 9. Arealandelen figurlagd hänsyn av totala traktarealen vid föryngringsavverkning per år.

Landskapsanpassad naturvård

Eftersom markinnehavet är så spritt och fördelat på över 200 olika skiften behöver skogsbruket och naturvårdsinsatserna anpassas efter förutsättningarna på varje skifte. För att lyfta blicken och värdera olika värden i ett större perspektiv har vi ett omfattande beslutsunderlag till hands i beståndsregister och karta.

Detta är den operativa delen av den ekologiska landskapsplanen som hjälper oss att fatta beslut i varje bestånd och på varje trakt. Denna del av landskapsplanen finns enbart i de skogliga stödsystemen. Informationen finns presenterad som shape-filer, som anteckningar på beståndsnivå, som bifogade dokument på skiften och bestånd, samt som översiktlig information på skiftesnivå. Under rubrikerna nedan finns en sammanfattning av den dokumentation som finns tillgänglig i beståndsregistret samt beskrivningar på hur informationen ska hanteras.

Informationen är inte slutgiltig, och det kommer den heller aldrig att bli utan arbetet med landskapsanpassad naturvård är ett ständigt pågående arbete. Ny information tillkommer hela tiden och nya tillägg görs kontinuerligt i beståndsregistret.

Naturresevat och skyddade områden

Vid prioritering av frivilliga avsättningar, planering av naturvårdsåtgärder och naturvårdshänsyn är det prioriterat att förstärka redan befintliga naturvärden. Skötsel av skog intill naturresevat och andra skyddade områden som till exempel biotopskyddsområden och naturvårdsavtal ska utföras med de angränsande naturvärdena i åtanke. Finns det möjlighet och behov kan produktionsbestånd skötas som PF med förstärkt naturhänsyn. Vid naturvärdesbedömning ska de angränsande värdena vägas in i totalbedömningen.

Inom ett avstånd på 300 meter från alla reservatsgränser var 2018 18 % av arealen klassad som antingen NO eller NS. Andelen frivilliga avsättningar är alltså dubbelt så stor i närheten av resevat som det är för innehavet som helhet. Den siffran är relativt konstant eller något ökande eftersom NO och NS mycket sällan eller aldrig klassas om till PG eller PF.

Nyckelbiotoper

850 hektar av PLTs 4488 hektar avsatt produktiv skogsmark är klassad som nyckelbiotop. Detta betyder att 20 % av avsättningarna är klassade som nyckelbiotoper.

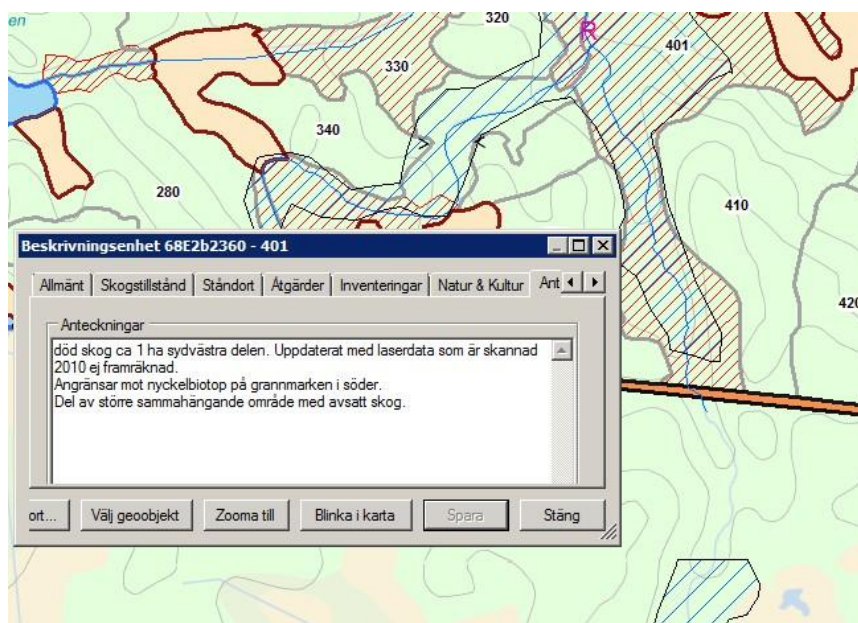
Arbetet med att identifiera områden med mycket stor betydelse för skogens flora och fauna är ett ständigt pågående arbete.

En översyn sker också av redan avsatt skog, dvs bestånd med målklassen NO eller NS. Vi har idag många bestånd som är avsatta men ännu inte klassade som nyckelbiotop trots att de uppfyller kriterierna för detta. Eftersom skogen redan är avsatt handlar detta arbete inte om att skydda skog med höga naturvärden utan snarare att öka kunskapen om dess naturvärden för att optimera eventuella skötselbehov och för att bättre kunna prioritera naturvårdsinsatser i skogsbruket i närheten av dessa bestånd.

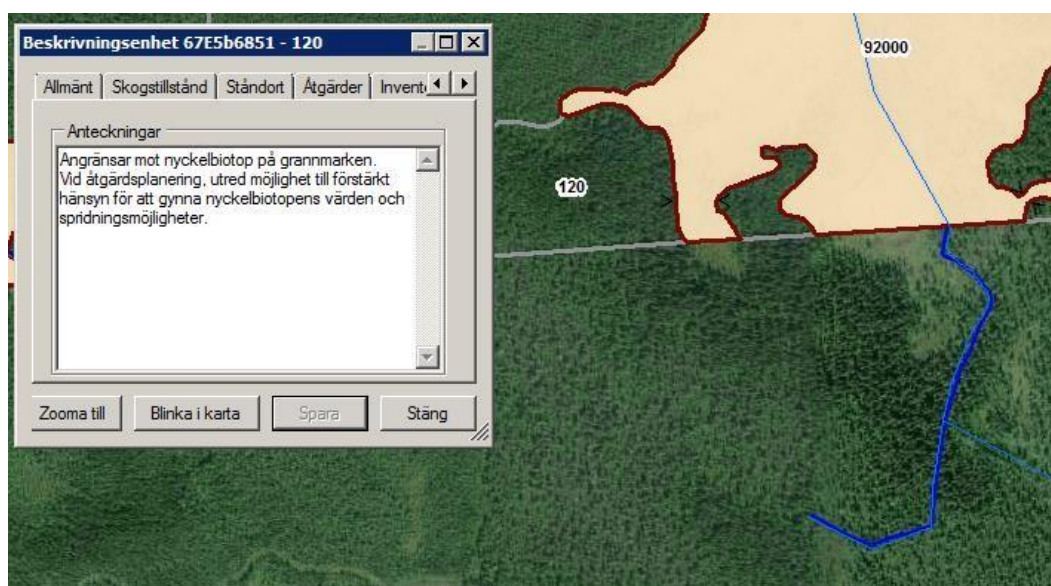
Avsatta bestånd som ska inventeras med avsikt att bedöma om de uppfyller nyckelbiotopsklass eller inte märks med koden "Ev. nyckelbiotop" i beståndsregistret.

I likhet med reservat är befintliga nyckelbiotoper en prioriterad del av arbetet med landskapsanpassning av naturvårdsarbetet. Är det möjligt och relevant bör åtgärder i anslutning till registrerade nyckelbiotoper utföras med förstärkt hänsyn och om möjligt kan dessa hänsynsåtgärder anpassas så att spridningskorridorer i landskapet bibehålls.

PLTs nyckelbiotoper är klassade i beståndsregistret med NK-yta Naturobjekt – Avsatt skog - Nyckelbiotop. I arbetet med landskapsanpassat skogsbruk är det också viktigt att även ha koll på nyckelbiotoper utanför PLTs skiften. Samtliga nyckelbiotoper som är registrerade av Skogsstyrelsen syns på skogskartan. Storskogsbrukets nyckelbiotoper syns dock inte i detta skikt. För att fånga upp denna information har en analys av angränsande nyckelbiotoper genomförts genom granskning av karttjänsten Skogens pärlor. Bestånd som angränsar till storskogsbrukets nyckelbiotoper har givits information om detta i beskrivningsenhetens anteckningsfält. Se exempel i figur 10 och 11.



Figur 10. Exempel från beståndsregistret på information om en angränsande nyckelbiotop belägen söder om avsatt bestånd avd. 401. Ofta är angränsande bestånd redan avsatta som i detta fall.



Figur 11. Exempel från karta/register på angränsande nyckelbiotop söder om bestånd. 120.

Reservat, nyckelbiotoper, avsättningar, lämnad hänsyn mm utgör tillsammans ett kluster av naturvårdsarealer i landskapet. Vid planering av naturvårds- och skogsskötselåtgärder är det alltid viktigt att analysera omgivande områden för att om möjligt förstärka denna så kallade gröna infrastruktur.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Åtgärder som gynnar länens olika åtgärdsprogram för hotade arter är en prioriterad del av den landskapsanpassade naturvården. Trots att PLTs marker bara utgör en mycket liten del av landskapen i stort kan vi göra stor naturvårdsnytta genom att, där möjlighet finns, genomföra riktade åtgärder för att bidra till insatserna inom befintliga åtgärdsprogram.

Arbetet med att genomföra prioriterade åtgärder för vissa åtgärdsprogramsorter är ofta av stort värde för den biologiska mångfalden i ett större perspektiv. Exempelvis ska vitryggig hackspett och läderbagge ses som paraplyarter för vilka de utförda åtgärderna har en positiv effekt på både missgynnade biotoper och en stor mängd olika arter.

Exempel på åtgärdsprogram där vi har genomfört åtgärder eller har god möjlighet att bidra redovisas i tabell 2.

Län	Åtgärdsprogram	Skifte/lokal (exempel)
Västmanland	Bombmurkla	Stingsberget
Västmanland	Läderbagge	Kungs-Barkarö, Kottskogen
Västmanland	Svart guldbagge / Skalbaggar i eklågor	Kungs-Barkarö
Västmanland	Skalbaggar på äldre död tallved, skrovlig flatbagge	Stingsberget
Västmanland	Skalbaggar på nyligen död tallved	Stingsberget
Västmanland	Brandinsekter i boreal skog	Rövallsmossen/Stingsmossen
Örebro	Asknätfjäril	Siggeboda
Örebro	Kalkbarrskog	Stråssa
Örebro	Vitryggig hackspett	Håkansboda/Högfors
Dalarna	Kalkbarrskogar	Garpenberg/Starbo
Dalarna	Brandinsekter i boreal skog	Flera lokaler
Dalarna	Större vattensalamander	Skottberget

Tabell 2. Exempel på åtgärdsprogram för hotade arter som är aktuella på PLTs mark.



Figur 12. Asknätfjäril fotad i Siggeboda sommaren 2016. Ett naturvårdsavtal för Asknätfjäril blev klart 2018.

Naturvårdsplaner

Där relevanta naturvårdsplaner finns att tillgå från kommuner och länsstyrelser ska dessa användas. Exempelvis har Västmanlands län en väl genomarbetad naturvårdsplan för hela länet med tillhörande shp-filer. En analys har genomförts och relevant information har överförts från naturvårdsplanen till bestandsregistret.

Värdetrakter

Länsstyrelsernas värdetrakter är en del i arbetet med att landskapsanpassa PLTs skogsbruk och naturvårdsarbete.

De av Länsstyrelsen utpekade värdetrakter som överensstämmer med PLTs innehav helt eller delvis i utbredning finns noterade i nedanstående tabell.

Vi tar till oss den information som finns om värdetrakten och om det är möjligt prioriterar avsättningar samt hanterar naturvårdshänsyn på ett sätt som harmonierar och stärker värdena i det specifika värdetraktsområdet samt förbättrar en grön infrastruktur för att så gott det går bidra med att minska avståndet mellan värdekärnorna inom värdetrakten.

Värdestrakt, Länsstyrelsens namn	Naturtyp	Berörda fastigheter
Centrala Västmanlands barrskogstrakt	Barrskogstrakt	Gunnilbo-Österbo 1:1 Ramnäs prg 1:1 BASTMORA 1:1 LÅNGBROFALLET Ramnäs Prg 1:1 VÄSTERVÅLA Prg 1:1 KÄLVÖN Västervåla Prg 1:1 STABÄCK 2:68 NORRÅL
Mora Norra-Trängslet	Skog och annan trädbärande mark	Kyrkbyn del av 49:1 23:1 Finnholmsberg OXBERG 399:1>1 Bösjön
Hälla	Skog och annan trädbärande mark	Transtrands kyrkby 14:1
Fenningberget	Skog och annan trädbärande mark	LIMA kyrkby 1:1
Flaten	Skog och annan trädbärande mark	Häradsarvet 196:1 Sälens fab. Myrbacka 237:1 Marsjöberget
Gransjöberget	Skog och annan trädbärande mark	Sälen 1:1 Brudskogen, Bosarflöten
Gyllbergen	Skog och annan trädbärande mark	ROSEN Gagnefs Prg 1:1
Granåsen-Vålberget	Skog och annan trädbärande mark	DÄDRAN Rattviks Prosgård 1:1
Mälardalsregionens trivallövskogar	Trivallövskog	BARKARÖ Prg 1:1 TÅNGSTA 2:2 3:2 5:2 9:1 KÄRRBO Täby 1:1
Centrala Västmanlands lövskogstrakt	Trivallövskog	ÅVESTBO Stabäck 2:68 GUNNILBO-Österbo 1:1 NORRÅL VÄSTERVÅLA Prg 1:1 STABÄCK 2:68 LÅNGBROFALLET Ramnäs Prg
Mälarens ädellövskogar	Ädellövskog	BARKARÖ Prg 1:1 TÅNGSTA 2:2 3:2 5:2 9:1 KÄRRBO Täby 1:1

Prioriterade naturtyper

Kalkbarrskog är en prioriterad skogstyp enligt den nationella strategin för skydd av skog. Dessa skogar kan ha en speciell flora av kärlväxter och kryptogamer. På PLTs innehav är förekomsterna av kalkbarrskogar främst knutna till stråk av dolomit i berggrunden, men det finns även kalkhaltig lerskiffer och sandsten i några områden. Berggrundskartan finns tillgänglig på skogskartan. Skogar med påverkan av kalk naturvärdesbedöms med hjälp av en speciell modell för just identifiering av kalkbarrskogar med höga naturvärden. Det är viktigt att uppmärksamma att kalkbarrskogar kan förekomma även utanför områden med kalkhaltig berggrund beroende på hur grundvattnet rör sig. Eftersom kalkbarrskogar ofta har en mycket värdefull svampflora och områdenas naturvärden kan vara svåridentifierade under delar av året inleddes en riktad inventering efter värdefull kalkbarrskog hösten 2017. Inventeringen, som har sin upprinnelse i brister i vår nyckelbiotopsinventering rörande identifieringen av denna naturtyp, kommer fortgå under flera år.



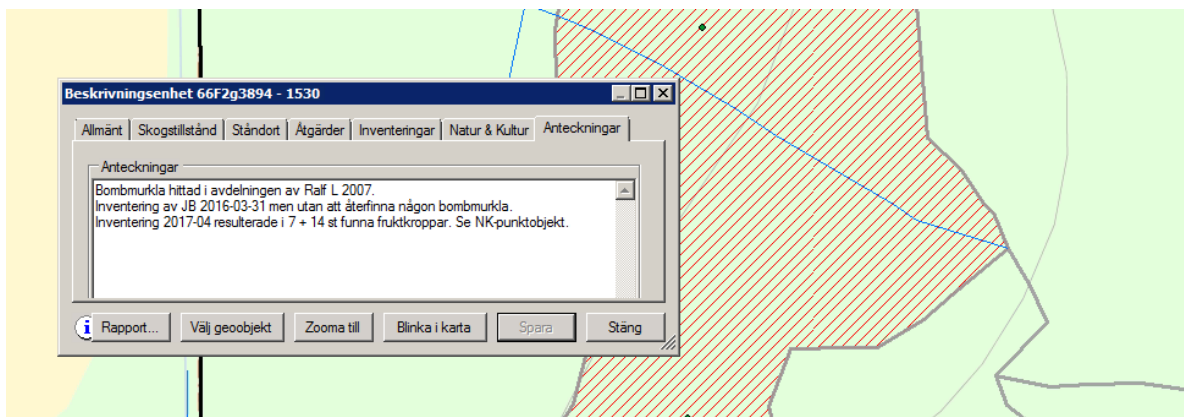
Figur 13. Exempel på artfynd i en kalkbarrskog med höga naturvärden. Skogen är nu klassad som nyckelbiotop.

Några andra exempel på prioriterade naturtyper på Prästlönets tillgångs marker är ädellövskogar och hassellundar.

Hotade arter

Artportalens data över funna arter finns som ett skikt i skogskartan sedan 2018, skiktet uppdateras med täta intervaller.

Kända förekomster av hotade arter eller relevanta signalarter ska noteras i skogsbruksplanen som NK-punktobjekt, hotade arter med beskrivning. Informationen bör också inskrivas på respektive bestånds anteckningsfält som i exemplet nedan.



Figur 14. Kartbild från beståndsregistret med fyndlokaler av bombmurkla och information om fynden inskrivna på beståndet.

Alla relevanta artförekomster på brukad mark ska medföra en analys av vilka eventuella ytterligare naturvärden som kan finnas i bestånden. Vid förekomst av rödlistade arter ska behovet av åtgärder för att bevara arten utredas. Förekomster av enskilda arter/individer ryms vanligen inom den generella naturvårdshänsynen men artens specifika levnadsvillkor måste vara styrande.

Exempel på information om värden i landskapet som presenteras på skogskartan.

Följande information granskas alltid på skogskartan vid planering av skogsbruksåtgärder. De flesta av dessa kartsikt är automatiskt tända varje gång kartan startas.

Natura 2000 områden

Våtmarksinventeringen LST

Sumpskogsinventeringen SKS

Riksentressen för naturvård

Värdefulla vattendrag

Naturvärdesobjekt SKS

Nyckelbiotoper SKS

Naturvårdsområden NVV

Biotopskyddsområden SKS

Naturvårdsavtal SKS

Naturresevat NVV

Skog och historia SKS

Fornminne RAÄ

Rennäring

Vattentäkter

Våtmarkskartan

Berggrundskartan

Naturvårdsarter från artportalen

Lokalkännedom

Även om vi har insamlat mycket information om landskapets naturvärden som beslutsunderlag för skoglig planering är personalens lokalkännedom i naturvårdsarbetet ovärderligt. Det finns information som vi aldrig kan inhämta via myndigheters planmaterial eller olika GIS analyser.

Den information som finns inskriven i beståndsregistret ska först och främst ses som förslag och rekommendationer. Beslut måste fattas i fält för varje givet område och de beskrivna rekommendationerna måste alltid vägas mot de beståndsgivna förutsättningarna och naturvärdena inom respektive bestånd.

Naturvårdande skötsel

Skötselkrävande avsättningar ska skötas i enlighet med de översiktliga skötselmål som upprättats. Enligt Svenska kyrkans skogscertifierings naturvårdsmål och miljömål ska minst 3 % av arealen åtgärdas per år. 3 % årligen innebär ett omdrev vart 33 år vilket anses vara rimligt som medel för dessa bestånd.

Detta ska dock ses som ett minimum och det viktiga i detta arbete är att de skötselkrävande avsättningarna verkligen sköts när behov finns. Vissa typer av biotoper, som till exempel hävdade skogar och många lövbiotoper har stora skötselbehov och kan behöva korta intervall mellan varje åtgärd medan det i andra bestånd kan gå flera decennier.

PLT har de senaste tre åren genomfört naturvårdande skötsel på i snitt 2 % av bestånden med dokumenterat behov. Vi försöker samordna naturvårdande skötsel med gallring och föryngringsavverkning när de åtgärderna sammanfaller i geografin för att hålla ned kostnaderna och minska på transporter.

Löpande pågår ett arbete med att tydliggöra sköselförslagen, och inventera avsatta skogar för att uppdatera informationen i databasen över planerade åtgärder.

Skötselkrävande avsättningar är klassade som NS (naturvård skötsel) i beståndsregistret. Dock finns det många NO (naturvård orörd) skogar som kan vara i behov av mindre skötselåtgärder för gynnande av vissa träd eller tillskapande av död ved med mera. Så även om ett bestånd är klassat som så behöver även dessa besökas i fält med jämna mellanrum för att kontrollera eventuella skötselbehov. Många biotoper som till exempel hållmarkstallskogar är idag klassade som NO då det vid tidpunkten för avsättningen inte ansågs aktuellt med någon naturvårdsåtgärd i närtid. Då det nu, i många fall, hunnit gå över 20 år sedan målklassningen behöver dessa besökas för att uppdatera den bedömningen.

Många tallbiotoper kan vara gynnade av brandeferliknande åtgärder som till exempel avverkning eller ringbarkning/fällning av gran samt till exempel katning för att påskynda skapandet av död ved. Skogar som är lämpliga bränningsobjekt står i registret klassade som NO om det inte föreslås annan åtgärd än just bränning. Beräkningar, analyser och behov av bränning framgår av bränningsplanen. Varje år görs nya beräkningar för en löpande femårsperiod för att säkerställa att tillräcklig areal bränns. Vid ingången av 2025 finns en liten bränningsskuld men ett par större naturvårdbränningar är inplanerade och kan förhoppningsvis utföras 2025/2026.

Nedan visas några exempel på naturvårdande skötsel.



Figur 15. Nyskapande av död ved i ett bestånd inom Håkansboda kyrkoreservat. För att öka mängden död ved har flera aspar skadats genom katning vilket sakta kommer att döda träden



Figur 16. Utförd naturvårdsröjning i ett källpåverkat bestånd med värdefull lundflora. Varje lövträd som ska sparas har noggrant valts ut och markerats i fält. Ramnäs Prästgård 1:1.



Figur 17. Bränning är en viktig naturvårdsåtgärd som utförs både på hyggen och i avsatta bestånd. Ramshyttan 1:2 Ramsberg.

Skogar med höga bevarandevärden, HCV

HCV är ett begrepp inom certifieringen. Det finns 5 olika kategorier av HCV skogar varav fyra är relevanta för svenska förhållanden.

HCV kategori 1 och 3

För att ett område ska klassificeras som HCV 1 och 3 ska det uppfylla ett antal krav. Det ska vara områden av riksintresse eller etablerat nationellt intresse med en koncentration av nyckelbiotoper och/eller rödlistade arter. Med riksintresse avses att området exempelvis är påtänkt för reservatsbildning, identifierat Natura-2000 område eller motsvarande. Områdena bör vara tillräckligt stora och ha en funktionell arrondering.

En analys med syfte att identifiera om PLT har något område som uppfyller kraven på HCV 1 och 3 gav att så inte var fallet. PLT äger dock några befintliga naturreservat som skulle kunna vara aktuella men då PLT inte är förvaltare av reservaten är dessa inte relevanta.

Håkansboda kyrkoreservat, som är klassat som potentiellt vitryggsområde, har en påtaglig koncentration av nyckelbiotoper och är det närmaste ett HCV område vi kommer inom PLT. Men då detta område inte uppfyller kraven på etablerat nationellt intresse har vi valt att inte klassificera området för HCV. Det påverkar dock inte hur området sköts rent praktiskt. I likhet med HCV områden finns det en strategi och plan för hur naturvårdsarbetet inom kyrkoreservatet ska bedrivas. Denna plan är framarbetad tillsammans med både Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen och alla åtgärder i området samråds med Skogsstyrelsen.

HCV kategori 2

Denna kategori inrymmer fjällnära skog ovan naturvårdsgränsen. PLT har totalt ca 40 ha skogsmark ovan naturvårdsgränsen.

Den fjällnära skogen utgörs av skiftet Gränjåsvallen i Idre om ca 11 hektar vid foten av Städjan vilket i sin helhet ingår i naturreservatet Städjan-Nipfjället. Dessutom ligger västra delarna av skiftet Transtrands kyrkby 14:1 ovan naturvårdsgränsen. Berörd del av skiftet omfattar ca 15 ha produktiv skogsmark och lika stor del impediment. Hela arealen produktiv skogsmark är frivilligt avsatt och består till övervägande del av gammal granskog.

HCV kategori 4

Denna kategori rymmer skyddsområden för vattentäkter. PLT har 373 ha (2024) total markareal beläget inom skyddsområden för vattentäkt. Skyddsområdenas utbredning framgår av ett skikt i skogskartan och vilka restriktioner som gäller för respektive skyddsområde framgår av föreskrifterna som finns tillgängliga under aktuellt skifte, alternativt aktuella beskrivningsenheter.

Kyrkoreservat

Prästlönetillgångar i Västerås Stift har bildat 17 kyrkoreservat för både naturen och människornas skull. Ett kyrkoreservat är en frivillig skyddsform gemensam för alla Svenska kyrkans prästlönetillgångar. Flera av reservaten är viktiga för friluftslivet och ligger nära tätorter. Andra har höga biologiska värden och är mer svårtillgängliga. Den produktiva skogsmarksarealen inom kyrkoreservaten är ca 218 ha. De allra flesta kyrkoreservaten finns beskrivna på hemsidan <https://www.vasterasstift.nu/kyrkoreservat>

Namn	Församling	Areal, ha
Kottskogen	Västerås-Barkarö	18,8
Prästgårdsholmen	Grythyttan	1,1
Håkansboda	Linde Bergslag	80
Galgbacken	Ljusnarsberg	1,3
Grästjärnsberget och Rågfallsnedda	Söderbärke	50,2
Prästön	Möklinta	5,2
Hedmossen	Möklinta	6,6
Kärrängen	Näsby	6,5
Prästvallen	Orsa	4,7
Bösjön	Mora	4,1
Rostberget	Mora	7,9
Kyrkberget	Skinnskatteberg	5,4
Stingsberget	Ramnäs	11
Märrpinbacken	Linde bergslag	0,6
Prostparken	Svärdsjö	4,2
Starboravinen	Norrbärke	7,3
Knapperön	Älvdalen	2,9

Tabell 3. Lista över PLTs 17 stycken kyrkoreservat.



Figur 18. Korset vid viloplatsen på Stingsbergets kyrkoreservat.

Naturreservat

Prästlönetillgångar äger totalt ca 316 ha produktiv skogsmark som är klassat som naturreservat. Några reservat har tillkommit på eget initiativ, andra på initiativ av kommun eller länsstyrelse.

Prästlönetillgångar förvaltar mindre delar men vanligast är att förvaltningen hanteras av länsstyrelsen eller kommunen.

Det har under åren bildats betydligt fler reservat på PLTs mark än detta men oftast innebär en reservatsbildning att marken avyttras till Naturvårdsverket. I de naturreservat som uppräknas nedan kvarstår PLT som markägare. I några fall har ersättning för reservat utgått men i de flesta fall har PLT inte begärt någon ersättning och då kan reservatet medräknas i arealen frivillig avsättning.

Namn på reservat	Församling	Areal PLT, ha
Bjursås Prästskog	Bjursås	11,2
Tallåsens naturreservat	By	1
Prästbuans naturreservat	Gagnef	23,1
Städjan-Nipfjället	Idre	11,3
Kusmyrans naturreservat	Järna, Nås	4,3
Söderbergets naturreservat	Mora	25,5
Stingsmossen och Rövalsmossen	Ramnäs	164,4
Gramsängs udde	Vika-Hosjö	1,6
Prästskogsstugan	Älvdalen	5,3
Finnholsbergets naturreservat	Älvdalen	5,3
Malingsbo-klotens naturreservat	Smedjebacken	63,4

Tabell 4. Lista över de tio naturreservat där PLT är markägare.



Figur 19. Bild från Bjursås Prästskog.

Ett naturreservat intill Bjursås tätort. Bildat 2009 för att bevara områdets höga sociala, biologiska och pedagogiska värden. Området används flitigt som rekreationsområde men även som skolskog.

Foto: Anders Hagman

Miljö och skogsskötselpolicy för Prästlönetillgångarna inom Svenska kyrkan

Förvaltningen ska vara uthållig och ge god ekonomisk avkastning. Skogsskötseln ska vara aktiv, målinriktad och utgå från naturgivna förutsättningar. Den årliga avvercade volymen ska bestämmas genom beräkningar av långsiktigt uthållig avverkningsnivå.

Stiftens skogsbruk ska bidra till att skogens biologiska mångfald bevaras, att skogsekosystemens funktioner säkras och att värdefulla kulturmiljöer värnas för framtiden. Vi ska använda teknik och metoder som förebygger miljöskadlig förorening och begränsar skogsbrukets påverkan på mark, vatten och luft. Vi ska beakta synpunkter från interna och externa intressenter och ta hänsyn till samhällets intressen.

Vårt skogsbruk ska nå eller överträffa de krav som följer av lag och förordning. Skogsbruket på eget markinnehav ska uppfylla kraven i FSC® skogsbrukscertifiering - beroende av certifieringsform. Vår skogliga personal ska ha hög kompetens inom miljö och skoglig förvaltning. Verksamheten ska genomsyras av ständig utveckling och förbättring.